

ПАЇСІЙ ВЕЛИЧКОВСЬКИЙ

2004 року минає 210 років, як помер видатний подвижник чернечого життя і добрий знавець церковного співу Петро-Паїсій Величковський. Він був сином настоятеля полтавського Успенського собору і відомого поета бароккової доби Івана Величковського († 1726). А його ровесником і духовним побратимом був Григорій Сковорода. Народився 21 грудня 1722 року у Полтаві. У 13-літньому віці Петро починає навчатися у Києво-Могилянській академії. Однак під впливом величного хорового співу у Києво-Печерській лаврі в ньому пробуджується гаряче прагнення до монашого життя. Він залишає Академію (яка була напівсвітським навчальним закладом) і стає на шлях християнсько-духовних пошуків. Його мрія пройти школу чернецтва на святій горі Афон (Греція) збувається: перебування протягом 17 років у різних монастирях Афона завершується висвяченням під іменем Паїсій. Там він засновує Іллінський запорізький монастир, зміцнює засади монашого братства.

Подальша праця Паїсія проходила у Молдові. На запрошення молдавського господаря він з групою монахів (60 чол.) переходить до монастиря в Драгомирні і працює тут протягом 1763–1774 років. Останній період життя пов'язаний з монастирем у Нямці (1775–1794): 1790 року стає архімандритом, а 15 липня 1794 року помирає.

Особливо плідною була праця в Драгомирні, де чернече братство Паїсія розширюється до кількох сотень монахів. Саме тут він відроджує забуту традицію Києво-Печерського чернецтва часів Київської Русі — «книжний послух» для монахів (постійне читання-навчання) як одну з форм служіння Богові. Тоді ж започатковує головну працю всього свого життя — створення фонду нових перекладів святоотцівської літератури. Засвоївши ще на Афоні старогрецьку та новогрецьку мови, Паїсій збирає давні рукописи та приступає до виправлення їх старих перекладів або ж до створення зовсім нових їх версій. Перекладав на церковнослов'янську, а також на румунську мову, яку він любив і знав досконало. За ясністю і точністю переклади Паїсія значно досконаліші не тільки від давніх, але й від сучасних. Під наставництвом Паїсія працювало кілька десятків професійних скрипторів: оновлені святоотцівські книги розходилися по всьому православному світі, що вплинуло на зміцнення занепалих на той час християнських традицій. Працюючи в далекій Молдавії, Паїсій-Петро Величковський не поривав зв'язків з Полтавщиною, зокрема з Хрестовоздвиженським монастирем, де ігуменом був його товариш з юнацьких років.

Постать та духовна праця «полтавського родимця Паїсія» (як він сам себе називав) знайшла глибокий відгук у житті й творчості багатьох церковних і культурно-освітніх діячів в Україні — наприклад, митрополит Іларіон (Іван Огієнко), який написав і опублікував велику розвідку про нього: *Старець Паїсій Величковський. Його життя, праця та наука*. Вінніпег 1975; передрук під зміненим заголовком: Митр. Іларіон (Іван Огієнко). Життя старця Паїсія // Митр. Іларіон (Іван Огієнко). *Життєписи великих українців*. Київ 1999, с. 127–239.

Олександра Цалай-Якименко

ІГНАТІЙ ПОЛОТНЮК (у соту річницю від дня смерті)

24 квітня сто літ тому у Станіславові помер диякон місцевої катедри, подвижник дяківської справи, організатор дяківської Спілки у Галичині, засновник і видавець часопису *Дяківський глас*, автор ґрунтового посібника з практичного вивчення церковного співу *Напівник*. Останню шану на похороні 26 квітня під проводом о. архидиякона Литвиновича у супроводі багатьох священиків і хору під орудою композитора Дениса Січинського віддали покійному численні парафіяни, учні і соратники.

Ігнатій Полотнюк вийшов з Кристинополя — невеликого містечка на Львівщині. Його батько Іван був також дяком і навчався у співця Возняковського у місцевій монастирській школі славетного Кристинопільського монастиря оо. Василіян, які переселились з Почаєва після польського повстання 1831 року і захоплення Почаївського монастиря російськими православними. 1850 року він одружився з Марією з Ключова, який був приєднаний до Кристинополя. 29 грудня 1856 року у них народився син Ігнатій. Початок шкільної науки розпочав у Ключові, потім навчався в Кристинополі. Церковному співу навчався спершу у батька, а пізніше у відомого дякоучителя Симеона Рибак в Боратині. На підставі нотних азбук, що їх друкували василіяни як додатки до своїх Ірмолоїв, уклав короткий посібник з елементарної музичної грамоти *Алфавіт ірмологісанія* і долучив його до рукописного нотного Ірмолая останньої чверті XVII ст.¹ Створення цього рукопису деякий час помилково приписувалося згаданому Симеонові Рибаку², і на цій підставі почали вважати, що *Алфавіт ірмологісанія* Симеона Рибак є однією з найдавніших збережених пам'яток музично-теоретичної думки в Україні³.

У дяківській школі Симеона Рибак у Боратині Полотнюк пройшов ґрунтовну практику, а згодом продовжив навчання у дяка Тимофія Хомина з Поториці. Свого часу він був управителем хору в Ставропигійській бурсі у Львові, а пізніше заснував *нотне пініє* у Хлібниках та Сокалі. У Хомина Ігнатій навчався задля вступного іспиту до учительської семі-

¹ ЛНБ, МВ 28.

² *Нотолінійні рукописи XVI–XVIII ст.* / упоряд. Ю. Ясиновський, за уч. О. Дзьобана. Львів 1979, с. 51, № 83. Пізніше ця помилка була виправлена: Ю. Ясиновський. *Українські та білоруські нотолінійні Ірмолої 16–18 століть*. Львів 1996, с. 197, № 205.

³ В. Іванов. *Навчання церковного співу в Україні у IX–XVII ст.* Київ 1997, с. 188–194.